

АКАДЕМИЯ НАУК ЛИТОВСКОЙ ССР
ИНСТИТУТ ИСТОРИИ

ЕЖЕГОДНИК ИСТОРИИ ЛИТВЫ

ГОД 1988

ВИЛЬНИУС «МОКСЛАС» 1989

INSTITUTE OF HISTORY
OF THE ACADEMY OF SCIENCES OF THE LITHUANIAN SSR

THE YEAR—BOOK
OF LITHUANIAN
HISTORY

1988

VILNIUS

1989

INSTITUT FÜR GESCHICHTE
DER AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN DER LITAUISCHEN SSR

JAHRBUCH
FÜR LITAUISCHE
GESCHICHTE

1988

VILNIUS

1989

LIETUVOS TSR MOKSLŲ AKADEMIJA
ISTORIJOS INSTITUTAS

LIETUVOS
ISTORIJOS
METRAŠTIS

1988 metai

VILNIUS „MOKSLAS“ 1989

MBBK 9(TL)

Li237

Redakcinė kolegija:

Vytautas MERKYS (vyr. redaktorius), Alfonsas EIDINTAS, Vida KNIURAITĖ, Vacys MILIUS, Leonas MULEVICIUS, Rita STRAZDONAITĖ (sekretorė), Tamara TARSILOVA, Adolfas TAUTAVICIUS, Irena VALIKONYTĖ, Regina ŽEPKAITĖ (vyr. redaktoriaus pavaduotoja)

Redakcijos adresas:
232600 Vilnius, Kosciuškos 30

Išleista pagal LTSR MA Istorijos instituto užsakymą

L 0503020908—239 Z—89
M 854(08)—89

© LTSR MA Istorijos institutas, 1989

VIENŲ VESTUVIŲ ŪKVAIZDŽIŲ RAŠTAS

ELVYDA LAZAUSKAITE

XIX a. antrojoje—XX a. pirmojoje pusėje naujai kuriamos šeimos ekonominį pagrindą sudarė tėvų ūkio turtas. Mergina jį gaudavo kraičio ir pasogos pavidalu. Turto vaidmenį to meto lietuvių vestuvėse rodo piršlybų papročiai. Atvykę į merginos namus, piršliai pradėdavo kalbą su jaunosios tėvais apie ištekančią dukteriai žadamą skirti dalį. Norėdamas išsiderėti kuo didesnę pasogą, piršlys kiek galėdamas girdavo jaunojo ūkį. Jeigu jaunikis būdavo atvykęs iš tolimesnio kaimo, nepažįstamas jaunosios tėvams, tai iš piršlio kalbos buvo sunku spręsti apie ekonominę jo ūkio padėtį. Panaikinus baudžiavą, plėtojantis kapitalistiniams santykiams, kuriant šeimą, daugiau domimasi vyro ūkiu. Atsirado naujas piršlybų paprotys, Aukštaitijoje vadintas *peržvalgomis*, *pražvalgais*, Suvalkijoje — *peržiūromis*, Žemaitijoje — *ūkvaizdžiais*, kai buvo susipažįstama su jaunojo tėvais, apžiūrimas ūkis — trobesiai, pasėliai, gyvuliai, grūdų aruodai — ir galutinai susitariama dėl vestuvių. Iš jaunosios pusės dalyvaudavo jos tėvai (kai kada tik tėvas), brolis ar giminitis, iš jaunojo — taip pat tėvai, artimesni kaimynai ir piršlys. Pasitaikydavo ir tokių atvejų, kai neturtingi valstiečiai ūkvaizdžiams pasiskolindavo gyvulių, grūdų, parodydavo ne savo žemę.

Nykstant seniesiems teisinę galią turėjusiems piršlybų papročiams, Žemaitijoje imta sudarinėti naminių dokumentų — ūkvaizdžių raštą¹, kuriame nurodydavo pasogos dydį, taip pat sąlygas, kurioomis ji duodama žentui.

LTSR istorijos ir etnografijos muziejuje yra laikomas tokio rašto pavyzdys (R-8647), surašytas 1906 m. rugpjūčio 21 d. Palangoje. Tai 36×22 cm popieriaus lapas su žyminiu ženklu. Rašalu surašytas visas Barboros Raudaitės turtas, kurį ji gavo tekėdama už Antano Gineikio. Skelbiamo dokumento rašyba netaisyta.

¹ Cepienė I. Lietuvių liaudies vestuvių veikėjai. V., 1977. P. 15; Lietuvių etnografijos bruožai. V., 1964. P. 483.

1906 m. 21 dieno Rugpiuties.

Apraszimas Ukwajzdiu.

Antona Ginejki, prietelkas dalies ir pelna, Barboras Raudales.

Asz Barbora Raudale, atejdama pas Antona Ginejki, atsinesziu dalies.

1. Karwe, atejnonti rodini 1907 m.
2. Wejnus ratus gelzies aszimis.
3. Dwi awis, wejna szy rodini, o antra ateinonti rodini 1907 m.
4. Du parszeliu, wienu nu kiaule, o antra gawienes parszeli.
5. Dwi zonsi atejnonti rodini.
6. Piningajs 10 rubliu ant skrines tur bute padiete, o antra deszimti rubliu po metu.
7. Septine sijona wilnone patiu austus.
8. Patalaj wiene ir dwi paduszke su dwejes apdaras.
9. Wiens sijons bowelninis ir 5 pirkte, 3 kaczmieriaus ir du baltu.
10. Szeszi jekaj kaczmierinej ir 3 kartuninej.
11. Dwi kuskas dideles, wienu patiu austu antra pirakta ir penkes mažas kuskeles.
12. Kamoda lekierawota nauje.
13. Wienu nauje lowa malawota.
14. Stalelis malawotas, ir dwi krases.
15. Stakles su nitiemis ir skejtas.

Po wisa rokunda dalies, pasirasza ant ukwajzdiu raszta swietkaj, Pranczieszkus Raudis, uz nemokanti pasiraszite Pranczieszkaus Raudi pasiraszau Jonas Puszkoris, pri to swietkaj buwa Konstantius Zilis Jonas Puszkoris.

Palongo